

Кацярына ПІВАВАР,
кандыдат філалагічных навук

“ДЗЕ БЫЦЬ, ТАМ ТРЭБА РАБІЦЬ” ПРАЦА Ў КАНЦЭПТУАЛЬНАЙ КАРЦІНЕ СВЕТУ БЕЛАРУСАЎ

УДК 811.161.3:39(=161.3)

Канцэпт “праца” знаходзіць яскравае ўвасабленне ў беларускай моўнай карціне свету і з’яўляецца лінгвакультурным канцэптам, бо ўяўляе сабой адзінку з багатым культурным фонам і аксіялагічным зместам. Канцэпт “праца” – лінгваментальнае ўтварэнне, якое складаецца з вобразнага (*мазалёвыя рукі, колас, плуг*), каштоўнаснага (станоўчая ацэнка працы, адмоўная – ляноты і гультайства) і паняццевых кампанентаў. Выяўлена сувязь канцэпту з іншымі лінгваментальнымі ўтварэннямі – “хлеб”, “шчасце”, “жыццё”, “час”, “чалавек”. Прыклад такога лінгвакагнітыўнага апісання будзе карысны пры ўкладанні лексікаграфічных выданняў (тлумачальных і лінгвакультуралагічных слоўнікаў, слоўнікаў канцэптаў).

Ключавыя словы: *канцэпт, канцэпт “праца”, канцэптасфера, моўная карціна свету беларусаў.*

The concept of “work” is vividly embodied in the Belarusian language picture of the world and is a linguistic and cultural concept, as it is a significant unit with a rich cultural background and axiological content. The concept of “work” is a complex linguistic formation, which includes the following components: figurative (corny hands, ears, plow), value (positive evaluation of work, negative – laziness), conceptual components. The connection of the concept with other linguistic formations – “bread”, “happiness”, “life”, “time”, “man” is revealed. An example of such a linguistic-cognitive description will be useful when enclosing lexicographical publications (explanatory, linguistic and cultural, dictionaries of concepts).

Антрапацэнтрычны падыход стаў асновай для новых напрамкаў лінгвістыкі, якія не замыкаюцца на вывучэнні мовы як статычнай сістэмы, а пашыраюць межы навуковых даследаванняў да разгляду ўзаемадзеяння мовы і грамадства, мовы і этнасу. У межах такіх лінгвістычных напрамкаў мова ўяўляецца не толькі як сродак зносін і выражэння думак, але і як сродак акумуляцыі ведаў пра рэчаіснасць, і таму выступае ў якасці рэпрэзентанта культуры і ментальнасці.

Мэта артыкула – апісаць канцэпт “праца” ў кантэкстах розных тыпаў дыскурсаў. Мэта вызначае пастаноўку наступных задач: 1) выявіць змест канцэпту “праца” на матэрыяле беларускіх парэмій, кантэкстаў з мастацкага і публіцыстычнага дыскурсаў, афарызмаў; 2) уявіць структуру канцэпту “праца”, вызначыць яго ядро і перыферыю. Аб’ектам даследавання з’яўляюцца парэміі беларускага народа на тэму працы [1; 2], кантэксты з мастацкага [3] і публіцыстычнага дыскурсаў. Прадмет даследавання – моўныя сродкі рэпрэзентацыі канцэпту “праца”.

Навуковая навізна вызначаецца наступным: упершыню зроблены комплексны лінгвістычны аналіз сродкаў-рэпрэзентантаў даследаванага лінгваментальнага ўтварэння, у выніку чаго канцэпт “праца” ўяўляецца як фрагмент канцэптуальнай карціны свету з ярка выражаным аксіялагічным складнікам; выяўлена спецыфіка яго аб’ектывацыі ў беларускай мове. Практычная значнасць у тым, што, па-першае, матэрыялы могуць выкарыстоўвацца ў курсе лекцый па кагнітыўнай лінгвістыцы, лінгвакультура-

логіі, лексікалогіі. Па-другое, пэўныя высновы, зробленыя пра стаўленне беларускага народа да працы, могуць быць карыснымі ў гуманітарных даследаваннях – этналогіі, сацыялогіі, этнапсіхалогіі.

Разважаючы над працэсам фарміравання канцэпту, Д. Ліхачоў прыйшоў да высновы: канцэпт “з’яўляецца вынікам сутыкнення слоўнікавага значэння слова з асабістым і народным вопытам чалавека” [4, с. 4]. Вызначаючы канцэпт як згустак культуры ў свядомасці чалавека, Ю. Сцяпанаў піша, што канцэпт – гэта «тое, у выглядзе чаго культура ўваходзіць у ментальны свет чалавека. І, з іншага боку, канцэпт – гэта тое, пасрэдніцтвам чаго чалавек – звычайны, шараговы чалавек, не “творца культурных каштоўнасцей” – сам уваходзіць у культуру, а ў некаторых выпадках і ўплывае на яе» [5, с. 40].

Нацыянальна-культурная спецыфіка канцэпту “праца” выразна праяўляецца ў параўнальна-супастаўляльных адносінах. Даследаванне Т. Балуж і А. Чуханавай прысвечана параўнальнаму вывучэнню асаблівасцей канцэптуалізацыі і вербалізацыі працы ў рускай і беларускай наіўнай карціне свету, адлюстраванай у парэміялогіі. Імі зафіксавана і праналізавана 350 беларускіх і 500 рускіх парэмій, якія рэпрэзентуюць тэму працы. Прыведзеныя звесткі пацвярджаюць значнасць працы для абодвух народаў, што дазваляе назваць працавітасць адной з адрознівальных рыс рускіх і беларусаў, а працу – адной з канстант абедзвюх культур [6, с. 28]. Даследчыцы заўважылі, што ў беларускай парэміялогіі выяўляецца апазіцыя “пустыя размовы” – “праца / работа”. На-

прыклад, парэміі *Скора гаворыцца, да не скоро робіцца; Сказаць лёгка, ды зрабіць цяжка* “ўказваюць на складанасць працы ў адрозненне ад парад і пустых размоў” [6, с. 25]. Даследаванне беларускай парэміялогіі ў супастаўляльным аспекце ажыццяўлялі таксама А. Садоўская і С. Ставецкая [7]. Я. Іваноў і Ю. Петрушэўская, разважаючы над зместам прыказкі *Галоднае бруха да працы глуха*, запазычанай з рускай мовы (*Голодное брюхо к учению глухо*), прыйшлі да высновы, што ў беларускім маўленні яна трансфармавалася (рускае *учение* замянілася беларускім *праца*), і гэта паставіла прыказку ў шэраг нацыянальна адметных адзінак: “...у беларускім варыянце інтэрнацыянальнай прыказкі дзякуючы выкарыстанню спецыфічнага (на фоне іншых моў) кампанента *да працы* актуалізуецца нацыянальная варыяцыя яе прататыпу, у якой адлюстроўваюцца ўяўленні беларусаў аб працы і той важнай ролі, якую адыгрывае працавітасць у жыцці кожнага чалавека (сувязь працы і голаду не выпадковая, паколькі толькі цяжкая праца давала беларусу кавалак хлеба)” [8, с. 151–152].

Па нашых назіраннях, асабліва сцю беларускай парэміялогіі можна назваць таксама адсутнасць эквівалентаў наступных рускіх парэмій: *От работы кони (лошади) дохнут; У Бога дней впереди много – нарабатается; От работы (от сохи) не будешь богат, а будешь горбат*. Як адзначае К. Жукаў, “цэлы шэраг рускіх прыказак выражае вельмі скептычныя адносіны да мэтазгоднасці працы, што можна патлумачыць сацыяльна-гістарычнымі прычынамі – адчужэннем ад працы селяніна пры прыгонным праве, абшчынным ураўняльным землекарыстаннем” [9, с. 90]. Безумоўна, вывучэнне беларускай канцэптасферы ў супастаўляльным аспекце дапаможа выявіць новыя факты.

Звернемся да апісання аксіялагічнай значнасці канцэпту “праца”. У пераважнай большасці беларускіх парэмій праца характарызуецца як дзейнасць са станоўчай ацэнкай: *Праца чалавека трымае і ўзбагачае, а гультайства псуе; Работа не бясчэсціць, а крэпіць і цешыць*. Каштоўнасць працы выяўляецца таксама ў неўхваленні гультайства: *Гультай горшы за бязрукага; З гультай пажаніцца – лепей задавіцца; Ад дармаедства ўся распуста; / Нішто душу не губіць так, / Як незаробленая луста, / Якою сыціцца жайдак* (Н. Гілевіч. Родныя дзеці).

У большасці выяўленых намі канцэптаў падкрэсліваецца важнасць, неабходнасць працы: *Ляжачага хлеба нідзе няма; Не стараўшыся, нічога ў рукі не ўлезе; Нічога само не зробіцца; Нікому з неба само не спадзе; Трэба нахіліцца, каб*

з ручая напіцца; Не папрацуеш – не пад’ясі; Хто працуе, той мае; Як будзем рабіць, так будзе і радзіць; Як робіш, так і маеш; Добра зрабіць – не ў далоні пляскаць. Праца здольная стварыць немагчымае: *Узнёслай працай можна здзейсніць цуд* (У. Дзюба. Выток); *У працы не маеш права: / На роспач, / на слабасць, / на стому* (А. Руцкая. Настаўніку); *Калі здолееш узяцца за дзела – і снег загарыцца, а не здолееш – і масла не ўспыхне*. Каштоўнасць кампанент праяўляецца і ў кантэкстах з медыядыскурсу: *Стваральная праца на роднай зямлі заўсёды была і застаецца найвялікшай каштоўнасцю* (Звязда. 1.05.20).

Праца ўяўляецца як базавая каштоўнасць, перадумова развіцця грамадства: *Ёсць дом, праца і спакой – а больш нічога і не трэба* (Звязда. 4.11.14); *Інтэлектуальная праца – гэта аснова развіцця любога грамадства* (Звязда. 25.01.19); *Сама ўжо праца пакарае, захапляе чалавека, бо ў гэтай дружнай грамадскай працы так многа і музыкі, і паэзіі, і характава* (Я. Колас. На прасаторах жыцця); *Добрасумленная праца ва ўсе часы аб’ядноўвала беларусаў* (Звязда. 22.02.17). Праца ўзаемазвязана з базавымі патрэбамі – напрыклад бяспекай: *Мірная стваральная праца – галоўны складнік бяспекі* (Звязда. 25.03.17); *Дзень, што пражыты без працы ахвярнай, / Знікне таксама ў шумлівасці марнай* (А. Зарыцкі. Дзень, што без дружбы й любові пражыты), а таксама дабрабытам, які залежыць ад выніковасці працы: *Праца і яе павага – важныя складнікі дабрабыту* (Звязда. 1.05.15); *Хто працуе, той мае; Дзе шчырая праца, там густа, а дзе лянота, там пуста*.

Вобразны кампанент канцэпту прадстаўлены наступнымі кантэкстамі, у якіх самы частотны – вобраз коласа: *І няма на свеце лепшай долі – несці жытні колас праз вякі; Addзячыць поле табе, addзячыць, / Addдасць гарою калосны дар; / Яму вась толькі адчуць і убачыць, / Што ты не госць тут, а гаспадар!..* (А. Жамойцін. Addдзячыць поле табе...); *Калі ў жыцці не будзеш плугаром, / Як будзеш ты ад голаду лячыцца?* (П. Макаль. Ворыва); *Памірай, а жыта сей. / Рунь пра сейбіта раскажа* (А. Сыс).

Вялікая колькасць прыкладаў пацвярджае глыбокую сувязь з канцэптам “хлеб”, які выступае ўвасабленнем ежы, харчавання ўвогуле, а таксама матэрыяльнага дабрабыту: *Без працы няма чаго хлеб шукаці; Калі хочаш хлеб мець, то трэба зямліцы глядзець; Найсмачнейшы хлеб ад сваёй працы; Горка часам праца, ды хлеб ад яе салодкі; Без працы не будзеш есці калачы*.

Разгляданы канцэпт мае сувязь і з канцэптам “чалавек”. Беларусы ацэньваюць чалавека не па знешнасці, а па выніках яго працы: *Не той ха-*

рош, хто тварам прыгож, а той харош, хто на справу гош; Конь на лещях, а чалавек на рабоце; Па рабоце майстра відаць. Чалавека, які добра працуе, шануюць у грамадстве: *Добра працуеш – навагу маеш; Хто дбае, той і мае.* Добра выкананая праца мае станоўчую ацэнку: *Добрае дзела само сябе хваліць; Дзе справа, там і слава.* Важны паняццевы кампанент у гэтай узаема-сувязі – ‘праца ўдасканальвае чалавека’: *Робота чалавека не ганьбіць; Для здаровага чалавека праца – лепшы доктар; Ніякая праца не ганьбіць чалавека; Дзела дзелу вучыць; Праца не паганіць чалавека, а корміць, поіць і вучыць; Не толькі мы работу робім, / А і работа робіць нас* (Г. Бураўкін. Вечар у вёсцы); *Каб адчуваў і потым, / Што сэрцам не здрабнеў, – / Пераплаўляў работай / Свае любоў і гнеў* (С. Законнікаў. Вера); *Так патрабуе ўжо ў калысцы / Дагляду мудрага дзіця, / Каб у жыцці аратым выйсці, / А не нахлебнікам жыцця!* (Н. Гілевіч. Родныя дзеці); *Чалавек працы – гэта гучыць годна* (Звязда. 23.05.15).

Сувязь канцэптаў “праца” і “жыццё” падкрэслівае паняццевы кампанент ‘праца – умова існавання чалавека, вектар развіцця жыцця’: *Ісці ў жыццё спрадвечным следам / Можна толькі з мазалём і потам* (С. Законнікаў. Хата); *Але не сляная доля, / Бо плуг твой цябе вядзе* (Н. Мацяш. Жыццё – як казка).

Цікавым бачыцца назіранне над узаемасувязю канцэптаў “праца” і “Бог” – сцвярджаецца, што Бог спрыяе працавітым людзям: *Роботай, нябожа, то і Бог паможа; Бог труды любіць; На Бога спадзявайся, але і сам старайся; Божа, дапамажы, а ты, нябожа, не ляжы!*

Зафіксавана сувязь канцэптаў “праца” і “шчасце”: *Без працы не будзе шчасця; І шчаслівей за ўсіх на свеце / Не той, хто жне, а той, хто сее* (П. Макаль. Хаця насення меней, меней...)

Узаемасувязь канцэптаў “праца” і “час” можна прасачыць у наступных паняццевых кампанентах: ‘захоўванне рытму працы, ад чаго залежыць яе выніковасць’: *Рана ўстанеш – многа зробіш; Хто да сонца ўстае, таму Бог дае; Як рана ўстаў, то й Бог прыстаў; Хто спіць да сонца, таму хлеб у катомцы; ‘важнасць своечасовасці выканання працы’: Назаўтра не адкладай; Адклад не ідзе ў лад; Сон (яду) назаўтра адлажы, а работу сягоння зрабі; Адкладвай бяздзелле, ды не адкладвай работы; Сягоння зрабі – заўтра як найдзеш.* У сувязі з канцэптам “час” акрэслім рэгламентацыю працы ў часе – паспешлівасць не вітаецца, але і адкладанне працы кепскае: *Не глядзі, каб скоро, а глядзі, каб добра; Дзве работы за раз не зробіш; Спех – людзям смех; Паспех*

людзям (чорту) на смех; З вялікага паспеху на робіш смеху; Хто ціха ходзіць, той густа месіць. Указваецца на важнасць своечасовага пачатку працы і яе завяршэння: *Хто зрабіў пачатак, няхай зробіць і канчатак; Галоўнае – пачын; Добры пачатак – палавіна справы; Які пачатак, такі канчатак; Канец – дзелу вянец; Не таго слава, што пачынае, але таго, што кончыць.*

Вылучаны і такія паняццевыя кампаненты: ‘поспех працы залежыць ад мэтанакіраванасці і адказнасці чалавека’ (*Аснова паспеху – упартая праца.* Звязда. 18.12.14; *Добра рабі, добра і будзе; Але раз ты наважыў дзела, / Ідзі станоўча, роўна, смела, / Ідзі, назад не аглядайся / І на другіх не накладайся.* Я. Колас. Новая зямля); ‘добраахвотнасць працы’ (*Калі праца падабаецца, / Сэрца жаўранкам захліпаецца.* А. Лойка. Калі праца душы падабаецца...); ‘умовы паспяховага выканання працы’ (*Дзе прыганятых многа, там паспеху мала; Дзе няма ахвоты, там няма работы; Рабі так, каб сабак не дражніць і людзей не смяшыць; Працы і світкі не саромейся; ‘праца звязана з паняццем прызвання’ (Калі шанунай слесарам выдатным быць, / Чым дрэнным пійністам.* У. Корбан. Музыкальная гісторыя). У парэміях засведчаны народныя меркаванні пра пэўныя прафесіі: *З музыкі ды з млынара не будзе гаспадара; З музыкі хлеб невялікі, а з гулякі ніякі; Музыка-дудар – невялікі гаспадар.*

Разгледжаны матэрыял указвае на значнасць працы для беларусаў, дазваляе ўявіць працу як адну з канстант беларускай культуры, якая мае нацыянальна-спецыфічны кампанент. У парэміях нярэдка адзначаюцца этнамаркіраваныя лексічныя адзінкі – *лапці, балота, жораў, крыніца, студня* (*Праца з балота робіць залота; Бачаннем жорава не зловіш; Гаспадарку весці – не лапці плесці; Не капайшы студні, вады не піці*). Адлюстраваны вобраз пчалы як сімвал працавітасці і руплівасці (*Пчолка маленькая, а мёду колькі наносіць*). Адзін з этнамаркіраваных рэпрэзэнтантаў канцэпту “праца” – безэквівалентнае слова *талака* ‘калектыўная дапамога пры выкананні сельскагаспадарчых работ’. Як адзначае А. Дзядова, «лексічная адзінка *талака* змяшчае ў сабе своеасаблівы “этнакультурны падтэкст” – тое нацыянальна адметнае і ўнікальнае, што дастаткова глыбока і поўна адлюстроўвае традыцыйную культуру нашага народа, а таксама яго такія этнічныя адзнакі, як працавітасць і таварыскасць, дабрыню і гасціннасць. Думаецца, менавіта таму наяўнасць гэтай лексічнай адзінкі ў слоўніковым складзе беларускай мовы невыпадковая. Да таго ж, найменне *талака*, семантызуючы нацыянальную рэчаіснасць,

з'яўляецца дастаткова частотным у сучаснай беларускай лінгвакультуры» [10].

Парэміялагічны фонд беларускай мовы адрозніваецца ад іншых крыніц нашага даследавання тым, што ў ім зафіксавана прытрымліванне народнага календара, заснаванага на шматвяковых назіраннях за з'явамі прыроды і рэлігійных святах: *Май сена да Міколы, не бойся зімы ніколі; Юрый з цяплом, а Мікола з кармом; На Пакроў мароз – сей пад кустом авёс; Па Міколе не сей аўса ніколі; Да Юр'я павінна быць сена і ў дурня; Ілля блізка, гніся, бабка, нізка, уставай раненька дый жні да пазненька; Як на Юр'я пагода, то на грэчку няўрода; Які Якуб да паўдня, такая да снежня зіма.* У прыказках даюцца розныя сельскагаспадарчыя парады, бо працяглы час дабрабыт беларусаў вызначала якраз сельская гаспадарка, вядзенне якой абаліралася на традыцыі народнага календара. У парэміях адлюстраваны багаты вопыт назіранняў земляробаў за прыродай. Кожны дзень тыдня, кожны месяц успрымаліся адносна мэтазгоднасці пачынаць той ці іншы від дзейнасці: *Субота – найбольшая работа; Спас – усім рабочы час; Ліпень косіць і жне, доўга спаць не дае.*

Асаблівасць медыядыскурсу ў параўнанні з мастацкімі тэкстамі і парэміялогіяй – рэпрэзентацыя працы ў суадносінах з асобай; падкрэсліваецца, што праца павінна прыносіць задавальненне, быць карыснай для самаўдасканалення, спрыяць развіццю чалавека: *Ёсць праца – будзе і настрой* (Звязда. 9.12.15); *Калі праца ў радасць* (Звязда. 4.03.14); *Праца чалавека не застаецца незаўважанай* (Звязда. 19.07.13).

Такім чынам, канцэпт “праца” адлюстроўвае сістэму ўяўленняў і паняццяў пра пэўны фрагмент рэчаіснасці, гэта ментальна-кагнітыўнае ўтварэнне, даследаванне якога заключаецца ў выяўленні змястоўных характарыстык яго моўных рэалізацый. Адносіны да працы вызначаюць важнасць чалавека ў грамадстве. У выяўленых кантэкстах лянота асуджаецца, падкрэсліваецца, што прыгажосць і сіла чалавека – у працы, дзе выяўляецца яго талент. Гэта таксама даказвае, што праца – маральная каштоўнасць. Канцэптualны аналіз парэмій істотна пашырае межы лінгвістычных даследаванняў у параўнанні з лексікаграфічнай інтэрпрэтацыяй, бо парэміі заключаюць у сабе сукупнасць меркаванняў, выпрацаваных народам, а аналіз кантэкстаў сучаснага публіцыстычнага і мастацкага дыскурсаў адлюстроўвае сучасны фрагмент рэчаіснасці. У сучасным публіцыстычным дыскурсе праца часта звязана з самарэалізацыяй, асобасным ростам, разам з тым гучыць тэма альтруізму, падкрэсліваецца важнасць пра-

фесіяналізму ў працы, таго, каб праца падабалася.

Канцэпт “праца” – шматузроўневы, яго ядром нам бачыцца ярка выражаны каштоўнасны кампанент (праца ўяўляецца як агульначалавечая каштоўнасць), вобразны складнік (хлеб, земляробчая атрыбутыка – плуг і г. д.), паняццевыя кампаненты ‘праца – умова існавання чалавека’, ‘праца ўдасканалвае чалавека’. Перыферыю канцэпту складаюць паняццевыя складнікі ‘рэгламентацыя працы’, ‘залежнасць вынікаў працы ад стараннасці чалавека’. Выяўлена сувязь канцэпту “праца” з іншымі лінгваментальнымі ўтварэннямі – “хлеб”, “шчасце”, “жыццё”, “час”, “чалавек”.

Спіс літаратуры

1. **Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы** / скл. Ф. Янкоўскі. – Мінск : Беларус. навука, 2004. – 494 с.
 2. **Пераначуеш – больш пачуеш** : Прыказкі і прымаўкі для дарослых і школьнікаў, для разумных і шкоднікаў / укл. Ф. М. Янкоўскі. – Мінск : Маст. літ., 2002. – 253 с.
 3. **Гаўрош, Н. В.** Афарыстычныя выслоўі беларускіх пісьменнікаў / Н. В. Гаўрош, Н. М. Няжковіч. – Мінск : Выш. шк., 2012. – 638 с.
 4. **Лихачев, Д. С.** Концептосфера русскаго языка / Д. С. Лихачев // Известия РАН. Серия литературы и языка. – 1993. – Т. 52. – № 1. – С. 3–9.
 5. **Степанов, Ю. С.** Коммуникативная концепция семантики слова / Ю. С. Степанов // Русское слово в языке, тексте и культурной среде. – Екатеринбург, 1997. – С. 82–87.
 6. **Балуш, Т.** Особенности концептуализации труда (працы) в наивной картине мира русских и белорусов, отраженной в паремииологии / Т. Балуш, А. Чуханова // Parémie národů slovanských VI : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Ostravě ve dnech 9.–10. října 2012. – Vyd. 1. – Ostrava : Ostravská univerzita Ostrava, Filozofická fakulta, 2012. – 288 s.
 7. **Садоўская, А. Л.** Парэміі лексіка-семантычнага поля “працоўная дзейнасць чалавека” ў беларускай і англійскай мовах: супастаўляльны аспект / А. Л. Садоўская, С. В. Ставецкая // Працы кафедры сучаснай беларускай мовы. – Вып. 10. – Мінск : РІВШ, 2011. – С. 80–85.
 8. **Іваноў, Я. Я.** Новая канцэпцыя лінгвакраізназнаўчага слоўніка беларускіх прыказак / Я. Я. Іваноў, Ю. А. Петрушэўская // Студзеньскія рэсп. чытанні : матэр. рэсп. навук.-практ. канф. – Віцебск : ВДУ імя П. М. Машэрава, 2022. – С. 148–153.
 9. **Жуков, К. А.** Концепт “труд” как один из центральных фрагментов пословичной картины мира / К. А. Жуков // Вестник Новгородского гос. ун-та. – 2004. – № 29. – С. 88–92.
 10. **Дзядова, А. С.** “Беларускае слова ад спеву, бо спявае ў ім даўніна”: лінгвакраізназнаўчы змест лексічнай адзінкі *талака* [Электронны рэсурс] / А. С. Дзядова // Грани языка: коммуникативно-лингвистический, социокультурный, философский и психологический аспекты : сб. научн. статей. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машэрава, 2020. – С. 224–227. – Рэжым доступу: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/31142>. – Дата доступу: 28.02.2022.
- Даследаванне праведзена ў рамках выканання тэмы “Лексікаграфічнае апісанне канцэптаў беларускай духоўнасці” (грант БРФФД, № ДР рэгістрацыі 20220986 ад 23.06.2022).*